

รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รหัสวิชา ว23102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง การผสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต (2)

ครูผู้สอน ครูตติรส พงษ์าวดาร

ครูวัชรียา เดชาสิทธิ์

เรื่อง

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต (2)

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายการสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร
2. บอกความแตกต่างระหว่างการสะสมสารพิษและการสะสมพลังงานของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

ใบกิจกรรมที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

เกิดขึ้นได้อย่างไร

ดาวน์โหลดใบกิจกรรมได้จาก www.dltv.ac.th

ใบกิจกรรมที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

จุดประสงค์

แสดงบทบาทสมมติและอธิบายการสะสมสารพิษของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

วัสดุและอุปกรณ์

1. ลูกปัดสีเขียว และลูกปัดแดงสีละ	40 เม็ด
2. ถังพลาสติก	1 ใบ
3. แก้วพลาสติกขนาดเล็ก	4 ใบ
4. แก้วพลาสติกขนาดกลาง	2 ใบ
5. แก้วพลาสติกขนาดใหญ่	1 ใบ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

- อ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ต่อไปนี้

สถานการณ์

แม่น้ำสายหนึ่งมีการปนเปื้อนของสารดีดีที (Dichlorodiphenyltrichloroethane, DDT) ซึ่งเป็นสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และเข้าไปสะสมอยู่ในเซลล์ของสาหร่ายที่อยู่ในแหล่งน้ำ สาหร่ายเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของปลาชิว และปลาชิวเป็นอาหารของลูกปลาช้อน นอกจากนี้ยังมีนกยางที่กินลูกปลาช้อนเป็นอาหารอาศัยอยู่ในแม่น้ำแห่งนี้ด้วย ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเพื่อจำลองการสะสมของสารดีดีทีในสิ่งมีชีวิตของโซ่อาหารนี้ โดยใช้ข้อมูลการบริโภคด้านล่าง

ข้อมูลการบริโภค			
			
	ปลาชิวแต่ละตัวกินสาหร่าย	ลูกปลาช้อนแต่ละตัว	นกยางแต่ละตัวกิน
	ครั้งละ 3 เซลล์	กินปลาชิวครั้งละ 2 ตัว	ลูกปลาช้อนครั้งละ 2 ตัว

- เขียนโซ่อาหารของสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำนี้
- แสดงบทบาทสมมติโดยให้นักเรียน 4 คน เป็นปลาชิว 4 ตัว นักเรียน 2 คน เป็นลูกปลาช้อน 2 ตัว และนักเรียนอีก 1 คน เป็นนกยาง 1 ตัว โดยกำหนดให้

ลูกปัดสีเขียว	แทน	เซลล์สาหร่ายที่ไม่มีสารดีดีที
ลูกปัดสีแดง	แทน	เซลล์สาหร่ายที่มีสารดีดีที
แก้วพลาสติกขนาดเล็ก	แทน	ปลาชิว
แก้วพลาสติกขนาดกลาง	แทน	ลูกปลาช้อน
แก้วพลาสติกขนาดใหญ่	แทน	นกยาง

คำถาม

กิจกรรมที่ 1

ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องอะไร

คำตอบ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

คำถาม

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์อะไร

คำตอบ

แสดงบทบาทสมมติและ
อธิบายการสื่อสารพืชในโซ่อาหาร

คำถาม

นักเรียนแสดงบทบาทเป็น
สิ่งมีชีวิตชนิดใดบ้าง

คำตอบ

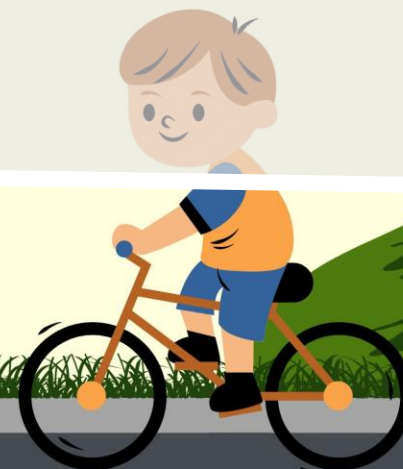
ปลาชีว

ลูกปลาช่อน

นกยาง

คำถาม

ลูกปั่นสีแดงและลูกปั่นสีเขียว
แทนอะไร

คำตอบ

- ลูกปัดสีเขียว แทน เซลล์สาหร่ายที่ไม่มีสารดีดีที
- ลูกปัดสีแดง แทน เซลล์สาหร่ายที่มีสารดีดีที

คำถาม

จากสถานการณ์ที่ 1 ในใบกิจกรรมที่ 1
ในแม่น้ำแห่งนี้มีสิ่งมีชีวิตใดอาศัยอยู่บ้าง

คำตอบ

สาหร่าย

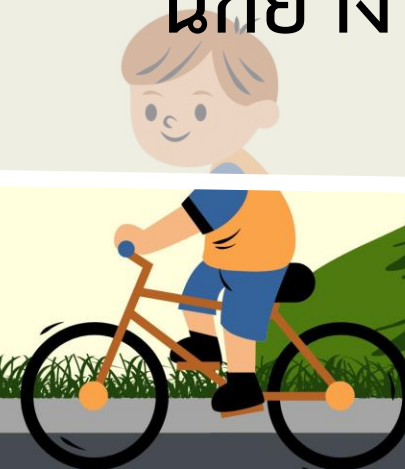
ปลาซีว

ปลาช่อน

นกยาง

คำถาม

เขียนชื่ออาหารที่เกิดขึ้นในแม่น้ำแห่งนี้
ได้อย่างไร

เขียนความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในรูปแบบของโซ่อาหาร

คำตอบ

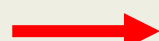
สาหร่าย

ปลาซีว

ปลาช่อน

นกยาง

คำถาม

สารพิษใดที่มีการปนเปื้อนในแม่น้ำนี้

คำตอบ

สารคดีที่

คำถาม

จากการแสดงบทบาทสมมติ
นักเรียนพบการสื่อสารที่ดีที่สุดในสิ่งมีชีวิต
ในแม่น้ำแห่งนี้หรือไม่
ทราบได้อย่างไร

ใบงานที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

บันทึกผลการทำกิจกรรม

ตาราง แสดงข้อมูลและค่าเฉลี่ยปริมาณสารพิษที่สะสมในสิ่งมีชีวิตในแต่ละลำดับขั้นของการบริโภค

สิ่งมีชีวิต	จำนวนเม็ดของลูกปัดสีแดง (สารพิษ) ที่หยิบได้												ค่าเฉลี่ยสารพิษ สะสมจากการหยิบ ลูกปัดทั้ง 3 รอบ
	รอบที่ 1				รอบที่ 2				รอบที่ 3				
	ตัวที่				ตัวที่				ตัวที่				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
ปลาซิว													
เฉลี่ย													

ใบงานที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

บันทึกผลการทำกิจกรรม

ตาราง แสดงข้อมูลและค่าเฉลี่ยปริมาณสารพิษที่สะสมในสิ่งมีชีวิตในแต่ละลำดับขั้นของการบริโภค

สิ่งมีชีวิต	จำนวนเม็ดของลูกปัดสีแดง (สารพิษ) ที่หยิบได้						ค่าเฉลี่ยสารพิษ สะสมจากการหยิบ ลูกปัดทั้ง 3 รอบ
	รอบที่ 1		รอบที่ 2		รอบที่ 3		
	ตัวที่ 1	ตัวที่ 2	ตัวที่ 1	ตัวที่ 2	ตัวที่ 1	ตัวที่ 2	
ลูกปลาช่อน							
เฉลี่ย							

ใบงานที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

บันทึกผลการทำกิจกรรม

ตาราง แสดงข้อมูลและค่าเฉลี่ยปริมาณสารพิษที่สะสมในสิ่งมีชีวิตในแต่ละลำดับขั้นของการบริโภค

สิ่งมีชีวิต	จำนวนเม็ดของลูกปัดสีแดง (สารพิษ) ที่หยิบได้			ค่าเฉลี่ยสารพิษ สะสมจากการหยิบ ลูกปัดทั้ง 3 รอบ
	รอบที่ 1	รอบที่ 2	รอบที่ 3	
	ตัวที่ 1	ตัวที่ 1	ตัวที่ 1	
นกยาง				
เฉลี่ย				

An illustration featuring a central blue sign with Thai text. The sign is surrounded by several hands holding microphones and a megaphone, suggesting a public speaking or announcement event. The background is split into yellow and red sections.

นำเสนอ

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

ใบงานที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างไร

บันทึกผลการทำกิจกรรม

ตาราง แสดงข้อมูลและค่าเฉลี่ยปริมาณสารพิษที่สะสมในสิ่งมีชีวิตในแต่ละลำดับขั้นของการบริโภค

สิ่งมีชีวิต	ค่าเฉลี่ยสารพิษสะสมจากการหยิบลูกปัดทั้ง 3 รอบ					
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6
ปลาชีว						
ปลาช่อน						
นกยาง						

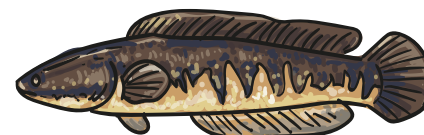
เขียนความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในรูปแบบของโซ่อาหาร

สาหร่าย

ปลาซีว

ปลาช่อน

นกยาง

คำถาม

กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

สารพิษในระบบนิเวศเริ่มต้นสะสม
อยู่ในสิ่งมีชีวิตชนิดใดเป็นลำดับแรก

กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

คำตอบ

สาหร่าย

คำถาม

กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

ในลำดับของโซ่อาหาร สิ่งมีชีวิตชนิดใด
สะสมสารพิษมากที่สุด เพราะเหตุใด

?

คำตอบ

กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

นกยางมีสารพิษสะสมมากที่สุด

เนื่องจากเป็นผู้บริโภคลำดับสุดท้าย
ในโซ่อาหารนี้ ซึ่งกินลูกปลาช่อนหลายตัว

คำถาม

กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

จากกิจกรรม สรุปได้ว่าอย่างไร

?

คำถามก่อนเริ่มทำกิจกรรม

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์อะไร

คำตอบ

แสดงบทบาทสมมติ

และอธิบายการสื่อสารพืชในโซ่อาหาร

กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

คำตอบ

สารพิษจะสะสมในสิ่งมีชีวิตเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นการบริโภค
เนื่องจากผู้บริโภคลำดับที่สูงกว่าจะบริโภคผู้ผลิต
หรือผู้บริโภคลำดับที่ต่ำกว่าในปริมาณมาก
เพื่อให้ได้พลังงานเพียงพอในการดำรงชีวิต

Q

A

คำถามชวนคิด

เหตุใดผู้บริโภคลำดับที่สูงกว่าจึงมีปริมาณ
สารพิษสะสมในร่างกาย**มากกว่า**ผู้บริโภคลำดับที่ต่ำกว่า

คำถามชวนคิด

ปริมาณพลังงานที่ถ่ายทอดไปตามลำดับขั้น
ของการบริโภคแตกต่างกันปริมาณสารพิษที่สะสม
ในโซ่อาหารหรือไม่อย่างไร

ใบความรู้ที่ 1

การสะสมสารพิษ

ของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

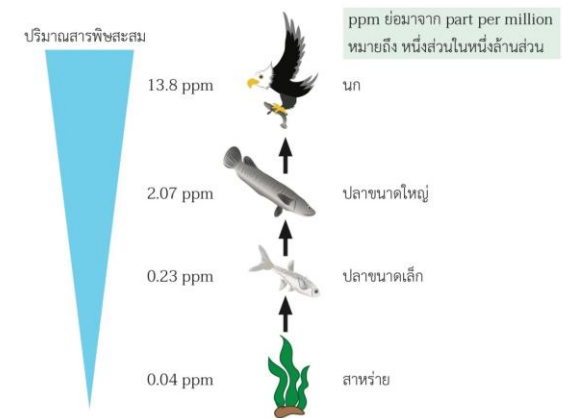
ดาวน์โหลดใบความรู้ได้จาก www.dltv.ac.th

ใบความรู้ที่ 1

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

ปริมาณสารพิษจะสะสมในสิ่งมีชีวิตเพิ่มขึ้นตามลำดับขั้นของการบริโภค เนื่องจากผู้บริโภคลำดับที่สูงกว่าจะกินผู้ผลิตหรือผู้บริโภคลำดับต่ำกว่าในปริมาณมากเพื่อให้ได้พลังงานเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต สารพิษที่สะสมจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และถ้าสารพิษสะสมในสิ่งมีชีวิตในปริมาณมากจนทำให้สิ่งมีชีวิตนั้นตายลง จะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ ในระบบนิเวศและอาจทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุลได้

ในระบบนิเวศที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีสารเคมีตกค้างในแหล่งน้ำและสะสมในสาหร่ายปริมาณหนึ่ง เมื่อสัตว์ต่าง ๆ มีการกินกันเป็นทอด ๆ ปริมาณสารเคมีที่จะสะสมในปลาขนาดเล็ก ปลาขนาดใหญ่และนกมากขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 1 โดยนกซึ่งเป็นผู้บริโภคลำดับสุดท้ายจะมีการสะสมสารเคมีมากที่สุด

ภาพที่ 1 การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

ถ้ามีการสะสมสารเคมีในปลาขนาดเล็กของโซ่อาหารนี้เป็นอันตราย จนทำให้ปลาขนาดเล็กตายลงเป็นจำนวนมากอาจส่งผลให้ปลาขนาดใหญ่ขาดแคลนอาหาร ทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุลได้ นอกจากสารเคมีที่ตกค้างแล้ว ยังมีสารเคมีอีกหลายชนิดที่เป็นอันตรายและสามารถสะสมได้ในสิ่งมีชีวิต เช่น ตะกั่ว แคดเมียม ปรอท ดังนั้นการใช้สารต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันควรคำนึงถึงความปลอดภัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นกับระบบนิเวศ รวมถึงมนุษย์ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริโภคลำดับสุดท้ายในระบบนิเวศ มนุษย์จึงมีโอกาสได้รับสารพิษสะสมอยู่ในร่างกายเป็นปริมาณมาก

ใบความรู้ที่ 1

การสะสมสารพิษของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

ปริมาณสารพิษจะสะสมในสิ่งมีชีวิตเพิ่มขึ้นตามลำดับขั้นของการบริโภค เนื่องจากผู้บริโภคที่สูงกว่าจะกินผู้ผลิตหรือผู้บริโภคลำดับต่ำกว่าในปริมาณมาก เพื่อให้ได้รับพลังงานเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต สารพิษที่สะสมจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต และถ้าสารพิษสะสมในสิ่งมีชีวิตในปริมาณมากจนทำให้สิ่งมีชีวิตนั้นตายลง จะส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ ในระบบนิเวศและอาจทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุลได้

ใบความรู้ที่ 1

การสะสมสารพิษของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

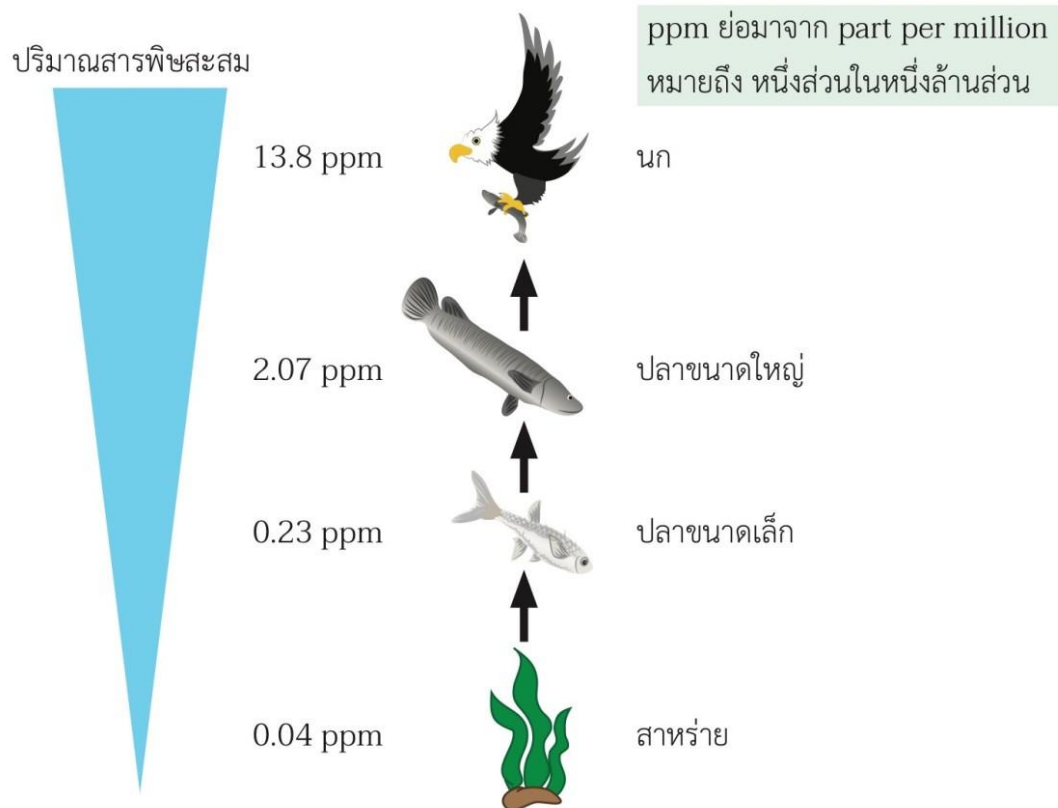
ในระบบนิเวศที่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีสารเคมีที่ปนเปื้อนในแหล่งน้ำและสะสมในสายใยปริมาณหนึ่ง เมื่อสัตว์ต่าง ๆ มีการกินกันเป็นทอด ๆ ปริมาณสารเคมีที่จะสะสมในปลาขนาดเล็ก ปลาขนาดใหญ่และนกมากขึ้นตามลำดับ ดังภาพที่ 1 โดยนกซึ่งเป็นผู้บริโภคลำดับสุดท้ายจะมีการสะสมสารเคมีมากที่สุด

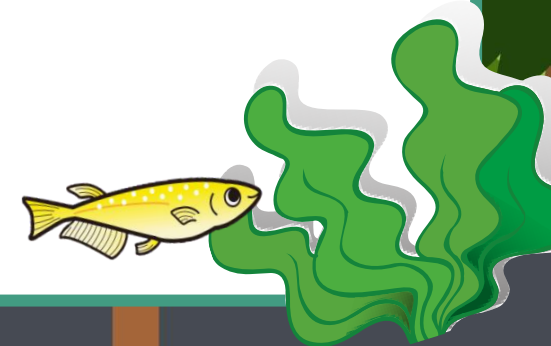

ใบความรู้ที่ 1

การสะสมสารพิษของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

ภาพที่ 1 การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต

ใบความรู้ที่ 1

การสะสมสารพิษของสิ่งมีชีวิตในโซ่อาหาร

ถ้ามีการสะสมสารดีดีทีในปลาขนาดเล็กของโซ่อาหารนี้ในปริมาณที่เป็นอันตรายจนทำให้ปลาขนาดเล็กตายลงเป็นจำนวนมากอาจส่งผลให้ปลาขนาดใหญ่ขาดแคลนอาหารทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุลได้ นอกสารดีดีทีแล้ว ยังมีสารเคมีอีกหลายชนิดที่เป็นอันตรายและสามารถสะสมได้ในสิ่งมีชีวิต เช่น ตะกั่ว แคดเมียม ปรอท ดังนั้นการใช้สารต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันควรคำนึงถึงความปลอดภัยและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับระบบนิเวศ รวมถึงมนุษย์ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริโภคลำดับสุดท้ายในระบบนิเวศ มนุษย์จึงมีโอกาสได้รับสารพิษสะสมในร่างกายเป็นปริมาณมาก

คำถามชวนคิด

เหตุใดผู้บริโภคลำดับที่สูงกว่าจึงมีปริมาณ
สารพิษสะสมในร่างกาย**มากกว่า**ผู้บริโภคลำดับที่ต่ำกว่า

คำตอบ

เนื่องจากผู้บริโภคลำดับที่สูงกว่ากินผู้บริโภคในลำดับที่ต่ำกว่าใน**จำนวนหรือปริมาณที่มากกว่า** จึงทำให้โอกาสที่สารพิษจะสะสมในเนื้อเยื่อมีมากกว่า

คำถามชวนคิด

ปริมาณพลังงานที่ถ่ายทอดไปตามลำดับขั้น
ของการบริโภคแตกต่างกันปริมาณสารพิษที่สะสม
ในโซ่อาหารหรือไม่อย่างไร

คำตอบ

แตกต่างกัน เพราะในการถ่ายทอดพลังงาน
พลังงานที่ได้จะลดลงไปเรื่อย ๆ ตามลำดับชั้นของการบริโภค
ในทางตรงกันข้าม**สารพิษจะสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ**
ตามลำดับชั้นของการบริโภค

หิวถาม เมนูอันตราย!

พบปรอท-แคดเมียมสะสม

เพียบ!

คำถาม

เพราะเหตุใดจึงพบสารปรอท-แคดเมียม
เป็นปริมาณมากในปลาฉลาม

สิ่งที่นักเรียน

ได้เรียนรู้ในวันนี้

สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ในวันนี้

สารพิษจะสะสมในสิ่งมีชีวิตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ
ตามลำดับขั้นของการบริโภคในโซ่อาหาร
เพราะผู้บริโภคลำดับที่สูงกว่า จะต้องกินผู้ผลิต
หรือผู้บริโภคลำดับที่ต่ำกว่าในปริมาณมาก

สิ่งที่นักเรียนรู้ได้เรียนรู้ในวันนี้

ซึ่งต่างกับการถ่ายทอดพลังงาน
ที่ปริมาณพลังงานจะลดลง
ตามลำดับชั้นของผู้บริโภคที่สูงขึ้น
ในโซ่อาหาร

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

การสะสมสารพิษในสิ่งมีชีวิต (3)

สิ่งที่ต้องเตรียม

1. ใบกิจกรรมที่ 2 เราจะดูแลรักษาระบบนิเวศในท้องถิ่นได้อย่างไร
2. ใบงานที่ 2 เราจะดูแลรักษาระบบนิเวศในท้องถิ่นได้อย่างไร

สามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ที่

www.dltv.ac.th